

Θέμα μαθητικού διαγωνισμού 2020-21

Η βίωση του Οριακού: Κρίση - Ανάγκη – Μεταστροφή

Η αντιμετώπιση κρίσιμων και οριακών στιγμών είναι κάτι που όλοι οι άνθρωποι βιώνουν στη ζωή τους. Η λήψη απόφασης για τις μετά το λύκειο επιλογές μας, η αντιμετώπιση μιας ξαφνικής ασθένειας, η μετανάστευση, η συνάντηση με μια νέα θρησκεία ή μια νέα πολιτική ιδεολογία, η ριζική και απρόοπτη αλλαγή πολιτεύματος και το ξέσπασμα μιας επιδημίας είναι μερικά μόνο παραδείγματα της βίωσης του οριακού. Δυο είναι τα βασικά της χαρακτηριστικά: το μη προβλέψιμο και η συνειδησιακή μεταστροφή. Παρά την ανάγκη του ανθρώπου να ελέγξει το μέλλον του οργανώνοντας σχέδια ζωής, οι κρίσιμες και οριακές στιγμές έρχονται να μας θυμίσουν τα όρια αυτού του ενεργήματος του σχεδιασμού και να αναδείξουν την σημαντικότητα του απρόβλεπτου ως αρχή για την οργάνωση των νέων αυτονοήτων της ζωής μας. Οι ζωή μετά την βίωση του οριακού είναι τελείως διαφορετική σε σχέση με αυτό που ήταν πριν. Ο εσωτερικός κλονισμός, εγκαλώντας μας είτε να αποφασίσουμε είτε να αναστοχαστούμε σε βάθος και εκ νέου, είναι η αρχή ενός νέου εαυτού και μιας νέας σύλληψης του κόσμου. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, η λήψη απόφασης δεν συνιστά το αποτέλεσμα μιας μηχανιστικής διαδικασίας αλλά μάλλον είναι αυτό που μας συγκροτεί ως ηθικά υποκείμενα στο βαθμό που είμαστε εμείς οι ίδιοι αυτοί οι οποίοι αναλαμβάνουμε την ευθύνη τού γιατί κάνουμε συγκεκριμένες επιλογές και όχι άλλες. Από την άλλη μεριά, σύμφωνα με τον Karl Jaspers, ένας τέτοιος κλονισμός είναι η πηγή του φιλοσοφείν. Η αναμέτρηση με αυτές τις οριακές καταστάσεις συνιστά το προ-φιλοσοφικό θεμέλιο του φιλοσοφικού στοχασμού. Όπως λέει ο ίδιος: «έναντι των οριακών καταστάσεων αντιδρούμε είτε με την απόκρυψή τους είτε – όταν πράγματι τις βλέπουμε καθαρά – με την απελπισία και την μεταστροφή: γινόμαστε οι εαυτοί μας με την μεταμόρφωση της συνείδησης που έχουμε για το Είναι». Μόνο ως απαισιόδοξη δεν θα πρέπει να ιδωθεί η βίωση του οριακού καθώς είναι η ίδια η εμπειρία της αποτυχίας μέσα από την οποία ολοκληρώνεται η μεταστροφή και η ανακάλυψη των νέων δυνατοτήτων που διανοίγονται. Τέλος, η μεταστροφή της συνείδησης στον Πλατωνικό μύθο του Σπηλαίου είναι αποτέλεσμα της συνάντησης με τη γνώση του αγαθού. Ως εκ τούτου, μερικά από τα ερωτήματα που πλαισιώνουν το φετινό μας διαγωνισμό είναι τα εξής:

- ✓ Κάτω από ποιες προϋποθέσεις μπορεί η βίωση του οριακού να είναι επωφελής για τον εαυτό;
- ✓ Με ποιους τρόπους η βίωση του οριακού συνδέεται με ευρύτερες κοινωνικές και πολιτικές εξελίξεις (όπως για παράδειγμα η πρόσφατη εμπειρία της πανδημίας);
- ✓ Ποια είναι η σχέση μεταξύ της μεταστροφής και της ηθικής συγκρότησης του εαυτού;
- ✓ Με ποιους τρόπους μπορούν οι οριακές καταστάσεις να αλλάξουν την σχέση μας με τους άλλους και την κοσμοθεωρία μας;
- ✓ Ποιος ο ρόλος της γνώσης στην διαχείριση της οριακότητας των κρίσιμων καταστάσεων;
- ✓ Ποια η σχέση του φιλοσοφείν με τον μετασχηματισμό του εαυτού;